

Hva skjer om algene kommer tilbake?

Av Odd Ustad.

Odd Ustad er informasjonssjef i Fiskeoppdretternes Salgslag A/L.

— Da dør vi vel igjen alle sammen!
— Merkelig nok overlevde Norge den første store algeinvasjonen. Skrur vi imidlertid hukommelsen vel ett år tilbake og prøver å memorere det som opptok norsk og deler av utenlandsk presse fra pinsehelga og to—tre uker utover, skulle man i dag være storligent overrasket over å finne både gjenlevende oppdrettsfisk og fiskeoppdrettere.

Avisoverskrifter som man aldri tidligere har sett maken til hverken i størrelse eller tema fortalte om svart hav, om sjøens svartedau og syndefall, ja til og med havets aids var et av de mange skremmende oppslagene som kom på trykk. La nå imidlertid ikke dette noe sleivete tilbakeblikk prøve å mildne alvorret idet som skjedde.

Invasjonen av *Chrysochromulina polylepis* til sørlands- og sørvest-kysten av Norge på forsommeren 1988 var nemlig alvorlig nok for norsk oppdrettsnæring, selv om vi dag vet at algene bare rakk å drepe 500 tonn ørret og laks til en verdi av ca. 25 millioner kroner. Sammenlignet med fjorårets produksjons- og omsetningstall i norsk oppdrettsnæring, som viser en samlet ørret- og lakseproduksjon på nesten 90.000 tonn til en verdi av nærmere 3,5 milliarder kroner, var dette promillemessige utslag. Det økonomiske resultatet, selv om vi også tar med utgifter til sleping og

andre ekstraordinære tiltak, står på ingen måte i forhold til den oppmerksomhet som ble vår næring til del.

For å besvare hva vi — altså norsk fiskeoppdrettsnæring gjør om algene kommer tilbake, er det helt nødvendig å se hva vi gjorde da de sist kom. Heller ikke da var alger noe ukjent begrep i Norge. Mengden og intensiteten hadde man imidlertid aldri opplevd maken til, i alle fall ikke stilt overfor et så målbart parametre som oppdrettsanleggene her viste seg å være.

Allerede før 17. mai ble det rapportert om brunfarget sjø og fiskedød i enkelte anlegg på Sørlandet. I pinsehelgen økte omfanget, algetypen var forlenget bestemt og uroen bredte seg raskere enn algene. Allerede da følte vi i oppdretternes organisasjoner i Trondheim og fiskeoppdretterne selv at informasjonsbildet var så forvirrende, at det — i mangel av noe annet — var helt nødvendig å opprette et organ for informasjon og veiledning til fiskeoppdretterne. Ettersom heller ikke noe annet apparat på det tidspunktet var i funksjon, kom fiskeoppdretternes egen informasjonssentral i Trondheim også til å spille en vesentlig rolle overfor media og offentligheten. OCEANOR ble av NFF og FOS engasjert som faglig organ og sterkt knyttet til denne sentralen, som

fra nå av ikke var sovende døgnet rundt i to—tre uker.

Allerede 15. mai var oppdrettsnæringens eget databaserte informasjonssystem: MARINET oppdatert på algesituasjonen. MARINET's rolle ble forsterket i det videre arbeidet, hvor også forsikringselskapene ble koplet opp mot Trondheims-sentralen. Arbeidsfordelingen var grovt forenklet den at OCEANOR fikk hovedansvar for varsling og flytteoperasjoner av anlegg. FOS spilte mer eller mindre vertskaps- og administrasjonsrollen sammen med NFF, som også tok hånd om kontakten med det offentlige. Den interne informasjonen ble koordinert av, og distribuert gjennom MARINET, mens undertegnede fikk hovedansvar for den eksterne informasjonen. Og at informasjonssentralen hadde sin berettigelse skulle vel det faktum at det på det travleste ble registrert mer enn 60—80 inngående telefonsamtaler i timen være et godt bevis på.

Helt fra opprettelsen så informasjonssentralen i Trondheim det som sin hovedoppgave å ligge i forkant av algespredningen med varsling og informasjon om forberedelser til eventuell flytting av anlegg. Vi kan i denne sammenheng ikke unnlate å peke på det faktum at det overhodet ikke ble drept fisk på grunn av algeangrep etter at sentralen ble opprettet 24. mai. Med bedre varsling i forkant, og tidligere operativitet kunne vi trolig også ha bergget 150—200 tonn fisk som gikk tapt lengst sør i Rogaland.

Fiskeoppdretternes informasjonssentral i Trondheim tok også umiddelbart kontakt med den sentralen som fagmiljøene i Bergen, koordinert av Fis-

keridirektoratet, etter hvert også etablerte.

Etter som algebeltet gikk nordover kom også mange andre informanter, eksperter og gode hyrder på banen. Det er vel riktig å si at tallet på marine eksperter av ulikt slag *aldri* — hverken før eller senere — har vært høyere her til lands. Allehånde tips og tilbud om hjelp — alt fra synking til heving og innmuring av anlegg rant inn på telefaksen døgnet rundt.

Så mange ble informantene etter hvert, at det nok kunne virke noe forvirrende utad. Forvirrende var det også å høre i Dagsnytt — radio — at algen ikke var giftig. Slo man imidlertid over fra Dagsnytt til fjernsynets Dagsrevy, kunne man der fortelle det motsatte. Og dermed var selvsagt helvete løs igjen. Ordet gift var egentlig det eneste som manglet — til da.

Det er nok riktig i ettertid å si at informasjonsskoordineringen ikke var god nok mellom de ulike aksjonistene i bildet. Dette har vi i alle fall lært noe av. Samtidig har vi fått utvetydige reaksjoner fra fiskeoppdretterne — både de som nå var i berøring med, i nærheten av, eller for den saks skyld på milevis avstand fra algene, om at et informasjons- og aksjonsapparat for fiskeoppdretterne også i fremtiden både ønskes og kreves.

Det ble blant annet på lederplass i Dagbladet hevdet at den jobben som fiskeoppdretternes organisasjoner gjorde — selvsagt burde vært gjort av statsministerens og hennes faginstans. Dette gjaldt spesielt informasjonen. All den tid et slikt apparat ikke fantes, mente fiskeoppdretterne det var behov for en *egen ad hoc-instans*.

I dag foreligger det et pålegg fra *Fiskeridepartementet* overfor Fiskeridirektøren om å etablere et nødvendig apparat for å overvåke og varsle bl.a. algeoppblomstringer. Senter for denne virksomheten vil være Fiskeridirektoratets operasjonssentral som snart står ferdig i Bergen. Altså et konkret resultat av fjorårets algeinvasjon.

I denne forbindelse er det også under utarbeidelse mandat og retningslinjer for en permanent algeovervåking og varslingsgruppe knyttet til Havforskningsinstituttet. Fiskeoppdretternes organisasjoners plass i denne organiseringen er ennå ikke avklart. Klart er det imidlertid at vi, og også OCEANOR, blir med i den gruppen som skal utarbeide den nevnte beredkapsplanen.

Som tidligere nevnt har vi etter fjorårets invasjon fått utvetydige signaler om at fiskeoppdretterne også ved senere tilfeller som dette ønsker seg et eget apparat å henvende seg til. Det er tross alt slik at man helst tyr til sine egne når det kniper. Både i NFF og FOS vil jeg hevde at vi som salgs- og næringsorganisasjon har usedvanlig god kontakt med våre oppdragsgivere og medlemmer til daglig. Det er derfor helt naturlig for fiskeoppdretterne også å søke kontakt, informasjon og råd her når dette virkelig trengs. Vi skal heller ikke underslå den erfaring på faget akvakultur som etter hvert ligger i de nevnte organisasjonene og i tilknyttede organisasjoner og institusjoner. MARINET har utviklet seg vesentlig siden sist, og vil ved neste korsvei spille en enda mer betydningsfull rolle enn sist. Denne gang også eksternt.

Med andre ord har vi lært at oppdretterne fortsatt ønsker informasjon og

hjelp fra eget apparat. Vi har også lært at dette må skje i enda tettere kontakt og overensstemmelse med de overordnede offentlige instanser i Bergen. Kanskje så nært at ikke bare informasjon, — men også kunnskaper må utveksles og utplasseres når ting skjer.

Vi har også lært — og det gjelder vel alle uimpliserte parter sist vår — at varslings- og forhåndsinformasjon er alfa og omega overfor anlegg og installasjoner som de oppdrettsnæringen består av. Vi har også lært at det er nødvendig med faste beredkapsplaner både sentralt, fylkesvis og ofte også i enda mindre målestokk. Sør-Trøndelag er eks. på et fylke som har fått en slik beredkapsplan siden sist. Nært knyttet til beredkapsplanen er også behovet for reserve og nødlokaliteter. For ettertiden bør man prøve å unngå konflikter med andre nærings- og eiendomsinteresser. Men når det er sagt må det sies at de gnisningene som oppsto i fjor var mindre enn man måtte forvente i en slik krisesituasjon.

En situasjon verden tidligere aldri har sett maken til, og hvor 120 fiskeoppdrettsanlegg med fisk til en anslått verdi av 1,3 milliarder kroner ble flyttet fra skjærgården og inn i fjordene.

Med dagens kunnskap og kjent oppdrettsteknologi, er det lite som tyder på at man kommer utenom en flytteoperasjon i tilfelle et nytt algeangrep av samme dimensjon som sist vår.

Men alle kan ikke rømme — hverken fra alger, olje eller hva det måtte være. Etter Exxon Valdez-ulykken, er spørsmålet om egne beredkapslagre — også for oppdrettsnæringen igjen blitt reist. Utstyr på disse lagrene, fortrinns-

vis plassert nær store anleggs-kon-sentrasjoner, kan være:

- lenser
- skjørt og presenninger
- store pumper
- oksygeringsanlegg
- strømrettere.

Oppdrettsnæringen vil også ta aktivt del i planlagte øvelser, som SOSEX '89 i regi av SFT og i forbindelse med et «styrte» oljeutslipp OCEANOR skal gjøre på Haltenbanken i sommer.

Selv om fiskeoppdretterne klart har tilkjennegitt både ønske og krav om hjelp fra eget apparat også senere, må det være opp til det offentlige til syvende og sist å si om dette er ønskelig. Havovervåkning er et offentlig anliggende i Norge. Dette til tross er det fort-

satt mange uklare sider både omkring den offentlige og private finansieringen av et varslingssystem. For snart ett år siden, i et overopphetet og svetteluk-tende operasjonsrom i Trondheim, ble vi innstendig bedt av Fiskeriministeren om å la alle tanker om kostnad og pen-ger knyttet til operasjonen fare. Og sant nok. I forhold til de 1,3 milliardene som ble berget, var og er 2—3 millioner kroner til aksjon og operasjon små-penger. Staten har imidlertid så langt avslått alle henvendelser om å betale «festen». Der heter det — også sikkert med rette: — «at enhver aksjon som igangsettes må klareres på forhånd»!

Vi hadde imidlertid ikke tid til å vente — og det har vi sikkert ikke neste gang heller!

CHK utfører oppdrag innenfor områdene:

- Vann
- Avløp
- Renovasjon
- Prosessteknikk
- Energiteknikk
- Byggeteknikk
- Geoprosjektering

SIVILINGENIØR

CARL-H KNUDSEN A/S

RÅDGIVENDE INGENIØRER MNIF MRIF

Drammen — Fagernes — Stjørdal — Sundsvall